

Colaborarea bibliotecilor agricole în vederea prestării serviciilor de împrumut interbibliotecar internațional

**Ecaterina MADAN, Ana RURAC,
Svetlana COZEARSCAIA,
Biblioteca Republicană Științifică
Agricolă a Universității Agrare de
Stat din Moldova**

Rezumat: Articolul relatează despre utilizarea serviciului de împrumut interbibliotecar internațional de către studenții și cadrele didactice ale Universității Agrare de Stat din Moldova (UASM). Necesitatea cooperării cu biblioteci de peste hotare în vederea realizării împrumutului interbibliotecar a determinat aderarea Bibliotecii Republicane Științifice Agricole (BRȘA) în anul 2001 la rețeaua de biblioteci agricole AGLINET (Agricultural Libraries Network). Până în prezent s-au stabilit relații de parteneriat cu biblioteci și centre de informare din 38 de țări ale lumii. În articol sunt analizate datele statistice privind împrumuturile pe perioada 2001-2018 în funcție de an, țară, limbă și termenul de livrare a documentelor. Grație colaborării în cadrul rețelei AGLINET, utilizatorii BRȘA au avut posibilitatea să consulte un număr mare de publicații, care anterior erau absolut inaccesibile pentru ei.

Cuvinte-cheie: biblioteci agricole; rețea de biblioteci; împrumut interbibliotecar; livrare de documente; date statistice.

Abstract. The article reflects the use of international interlibrary loan service by students and teachers of the State Agrarian University of Moldova (SAUM). The necessity of international cooperation with foreign libraries in interlibrary loan has motivated the Republican Scientific Agricultural Library (RSAL) of SAUM to join the Agricultural Libraries Network (AGLINET) in 2001. Up now, the partnership relations with libraries and information centers from 38 countries are established. Article analyses interlibrary loan statistical data in period 2001-2018, sorted by year, country, language and terms of document delivery. Thanks to cooperation with AGLINET network RSAL users have an opportunity to read a large number of documents that previously were absolutely inaccessible.

Keywords: agricultural libraries; library network; interlibrary loan; document delivery; statistical data.

Cu ani în urmă, bibliotecarii dețineau monopolul asupra asigurării accesului la informații pentru predare, învățare și cercetare, însă, odată cu dezvoltarea tehnologiilor informației și comunicațiilor, consumatorii de informații nu mai sunt neapărat utilizatori ai bibliotecii. Cu toate acestea, necesitățile de informare ale cercetătorilor și studenților din bibliotecile academice au devenit mai dinamice, mai sofisticate și mai complexe. Pentru a se

adapta la toate aceste provocări, rolul tradițional al bibliotecarilor ca custozii ai resurselor informaționale deținute a evoluat în noi oportunități de facilitare a accesului la universul informațional. În acest peisaj reconfigurat, se află împrumutul interbibliotecar, care și-a asumat rapid roluri esențiale necesare pentru menținerea viabilității bibliotecii, devenind o componentă importantă a activității de bibliotecă, în special în instituțiile academice. Actualmente, dato-

rită tehnologiilor moderne de comunicare a informațiilor, bibliotecile dispun de mai multe posibilități de a oferi utilizatorilor servicii de împrumut interbibliotecar la un nivel operativ și calitativ. Acum este absolut posibil ca specialiștii bibliotecii să ajute utilizatorii să recupereze o cantitate importantă de informații din resursele disponibile dincolo de propriile lor biblioteci sau centre de informare (1, 2).

Cu toate acestea, există însă unii bibliotecari care cred că împrumutul interbibliotecar își pierde locul în bibliotecă și va dispărea în curând în întregime. Anual, numărul de reviste disponibile în format electronic crește, iar această creștere, în mod inevitabil, schimbă modelele de utilizare a bibliotecilor academice. Prezența articolelor științifice full-text disponibile în baze de date licențiate sau în reviste cu acces deschis generează întrebarea dacă împrumutul interbibliotecar, care în mod tradițional era o funcție centrală a bibliotecii academice, ar înceta să mai existe sau va fi redus în mare măsură din cauza impactului noilor tehnologii. În mod alternativ, cu cât mai multe articole sunt disponibile în format electronic, utilizatorii solicită mai multe informații prin intermediul împrumutului interbibliotecar.

Există mai multe motive pentru care bibliotecile formează parteneriate în vederea extinderii serviciilor de împrumut interbibliotecar și resurselor pe care le pot oferi utilizatorilor. Motivul principal este că nicio bibliotecă nu poate să conțină toate sau aproape toate cărțile dintr-un anumit subiect. Bibliotecile nu pot păstra sau oferi acces fizic la orice material produs vreodată și nici nu pot să-și permită acest lucru. Acest fapt nu mai este posibil, chiar dacă Google Books încearcă să facă o realitate încercând să scaneze și să păstreze digital fiecare carte din lume. Deși se pare că accesul electronic ar echivala cu spațiul nelimitat, iar digitizarea materialelor ar permite colectarea tuturor, această soluție aparentă este o ipoteză falsă.

Un alt motiv îl constituie constrângerile bugetare și condițiile financiare existente în universități. Scăderea bugetelor de dezvoltare a colecțiilor și a resurselor limitate

exercită o presiune și mai mare asupra bibliotecilor. Având în vedere acest fapt, împărțirea resurselor informaționale devine o necesitate.

Rețeaua globală Internet a permis crearea și utilizarea cataloagelor electronice, tehnologiilor hipertext, poștei electronice și serviciului de livrare electronică de documente. În condițiile actuale specialiștii consideră că conceptul de Împrumut Interbibliotecar este inexact și trebuie numit Împrumut Interbibliotecar și Livrare de Documente (5). Noua denumire reflectă mai exact esența acestei forme de servire a utilizatorilor, deoarece ea asigură utilizatorii nu numai cu documente originale, după cum a fost conceput de la începuturile creării acestui serviciu, dar și cu copii de documente (pe hârtie, pe microfise, dar mai ales în format electronic) (8).

Împrumutul Interbibliotecar și Livrarea de Documente constituie un mijloc important de funcționare a spațiului informațional și de asigurare a accesului universal la informație, fiind un sistem de servire a utilizatorilor, care oferă posibilități egale de utilizare a resurselor informaționale pentru toți indiferent de locul de trai și apartenența profesională și socială (6, 7). Bibliotecile s-au transformat în rețele de partajare a resurselor, dezvoltând noi forme de colaborare și interacțiune bazate pe principiul utilizării reciproce a resurselor în scopul satisfacerii în mod eficient a necesităților informaționale ale utilizatorilor.

Necesitatea cooperării cu biblioteci de peste hotare în scopul extinderii accesului la informație a utilizatorilor a determinat BRȘA să adere la Rețeaua Internațională de Biblioteci Agricole AGLINET (Agricultural Libraries Network).

Rețeaua AGLINET, constituită din 66 de biblioteci și centre de informare din 55 de țări, a fost creată în a. 1971 în cadrul Asociației Internaționale a Specialiștilor în domeniul Informației Agrare (International Association of Agricultural Information Specialists – IAALD), având ca scop utilizarea de comun acord și în mod rațional a resurselor bibliotecilor, atât în beneficiul utilizatorilor la nivel local, cât și în interesul altor biblioteci din țară sau regiune. Cen-

trul coordonator al acestei rețele este bibliotecă FAO – David Lubin Library Memorial, care deține una dintre cele mai complete colecții din lume în domeniul agriculturii și științelor adiacente. În a. 2001 bibliotecile AGLINET au votat pe cale virtuală în favoarea aderării BRȘA la această rețea. Conform statutului, fiecare țară participantă desemnează pe teritoriul său un Centru AGLINET, care își asumă obligația să pună la dispoziție bibliotecilor partenere, în mod gratuit și într-un timp scurt, documentul solicitat, publicat pe teritoriul țării sale sau copia acestuia și, de asemenea, oricare altă informație bibliografică (4).

Grație colaborării în cadrul rețelei AGLINET, utilizatorii BRȘA au avut posibilitatea să beneficieze de un număr mare de publicații, care anterior erau absolut inaccesibile pentru ei.

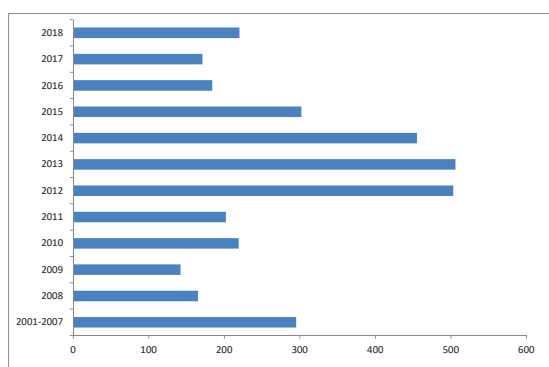

Fig. 1. Repartizarea împrumuturilor în funcție de an

Situația împrumutului interbibliotecar AGLINET în primul an de aderare (a. 2001) denotă faptul că din colecțiile bibliotecilor de peste hotare au fost solicitate doar 15 publicații, iar în anul 2007 solicitările acestui serviciu au crescut de 10 ori. Privind datele prezentate în figura 1, putem observa că în perioada anilor 2012-2014 s-a înregistrat un progres semnificativ în ceea ce privește schimbul de resurse, numărul tranzacțiilor internaționale majorându-se până la 500 de publicații. Abilitatea de a solicita publicații din colecțiile bibliotecilor străine a fost condiționată probabil de promovarea mai intensă a acestui serviciu în rândul utilizatorilor, în special prin intermediul distribuirii materialului promoțional „Împru-

mut de publicații de peste hotare”. Scopul promovării a fost încurajarea cercetătorilor de a solicita documente din colecțiile bibliotecilor de peste hotare, care sunt lipsă în colecțiile bibliotecilor din țară.

Ultimii trei ani se caracterizează printr-o scădere a solicitărilor din partea utilizatorilor, fapt determinat de extinderea accesului bibliotecii la colecții electronice, baze de date full text (Research4Life, Cambridge Journals Online, Taylor & Francis Online Journal Library, Web of Science). O altă posibilă explicație ar fi răspândirea rapidă a revistelor științifice în acces deschis, ceea ce le oferă utilizatorilor posibilitatea de a localiza mai multe surse în Internet decât ar fi putut în trecut. De asemenea, ei pot primi articole prin diverse canale, cum ar fi site-uri profesionale, forumuri, grupuri de discuții sau de la colegi.

Împrumutul interbibliotecar este un sistem format din două componente: biblioteca care împrumută documente altei bibliotecii (bibliotecă furnizoare) și biblioteca care primește, sub formă de împrumut, publicații de la o altă bibliotecă (bibliotecă beneficiară) (3). BRȘA a colaborat în cadrul sistemului AGLINET cu parteneri internaționali din 38 de țări de pe toate continentele lumii. În relațiile cu bibliotecile partenere BRȘA are de cele mai multe ori rolul de bibliotecă beneficiară. În calitate de bibliotecă furnizoare BRȘA a livrat pe cale electronică în ultimii ani peste 150 de documente în 10 țări. Ca bibliotecă beneficiară a obținut de la bibliotecile partenere peste 3400 de împrumuturi.

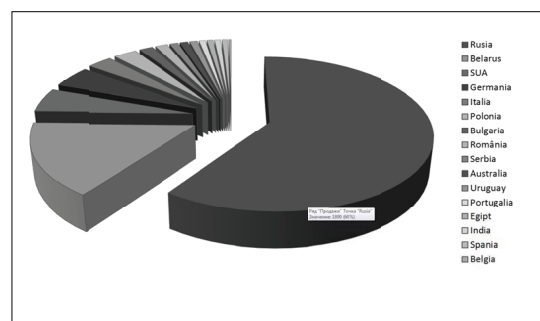

Fig. 2. Repartizarea împrumuturilor în funcție de țări

Țara care ne-a oferit cele mai multe publicații, în număr de peste 1 800, este Rusia. Bibliotecile din Rusia cu care a colaborat BRȘA în această direcție sunt: Biblioteca Centrală Științifică Agricolă și Biblioteca Fundamentală de Botanică a Institutului Național de Carpologie. O cantitate mare de documente ne-au fost furnizate și din colecțiile bibliotecilor agricole din Belarus, România, SUA, Italia, Germania, Polonia și Bulgaria. (Fig. 2)

Colaborarea în cadrul sistemului AGLINET a depășit hotarele geografice. Utilizatorii au fost surprinși de faptul că au obținut publicații din colecțiile bibliotecilor agricole din astfel de țări ca: Sri Lanka, Sudan, Uruguay, Australia, Argentina.

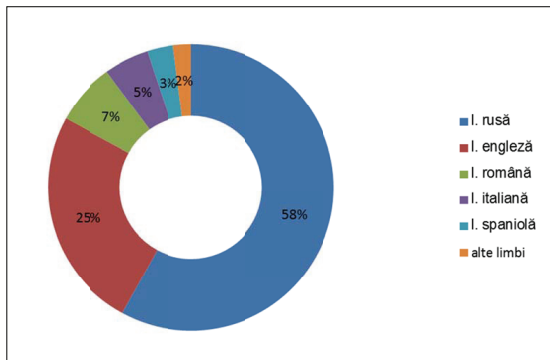

Fig. 3. Structura împrumuturilor sub aspect lingvistic

Repartiția tranzacțiilor de împrumut, după criteriul lingvistic, relevă faptul că numărul majoritar îl dețin documentele în limba rusă, dar o pondere mare o reprezintă și cele în limba engleză. Un procent nesemnificativ îl constituie solicitările pentru documentele în limbile română, italiană, spaniolă, franceză, germană, bulgară și turcă. (Fig. 3).

Analiza gradului de utilizare a serviciului de împrumut interbibliotecar în funcție de categoriile de utilizatori demonstrează că cel mai frecvent au apelat la acest serviciu doctoranzii pentru gestionarea cercetărilor științifice. Serviciile AGLINET sunt apreciate pozitiv și de către cercetătorii universitari, pentru care constituie o cale sigură și rapidă de obținere a informațiilor din colecții și baze de date din alte țări. O categorie specifică o reprezintă savanții

Academiei de Științe din Moldova și cercetătorii instituțiilor din sectorul agroalimentar, cum ar fi: Institutul de Cercetări pentru Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo”, Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția”, Institutul Național al Viei și Vinului, Institutul Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare, Institutul de Tehnică Agricolă Mecagro și a.

Numeroase tehnologii noi, inclusiv faxuri, e-mail, software de management și sisteme electronice de livrare, cum ar fi ARIEL, au continuat să îmbunătățească timpul de îndeplinire a solicitărilor și a contribuit la economisirea timpului specialiștilor bibliotecii. Astfel, furnizarea documentelor prin rețeaua AGLINET s-a efectuat în preponderență prin intermediul poștei electronice sub formă de copii electronice, dar și prin fax, poșta tradițională. Cea mai mare parte de documente sunt copii digitale, care constituie 85% din totalul împrumuturilor. Un procent destul de scăzut îl reprezintă publicațiile primite sub formă de xerocopii (10%) și 1% – cele în format tipărit.

Utilizatorii serviciului de împrumut interbibliotecar care au beneficiat de publicații din colecțiile bibliotecilor din străinătate s-au exprimat foarte mulțumiți de viteza de livrare.

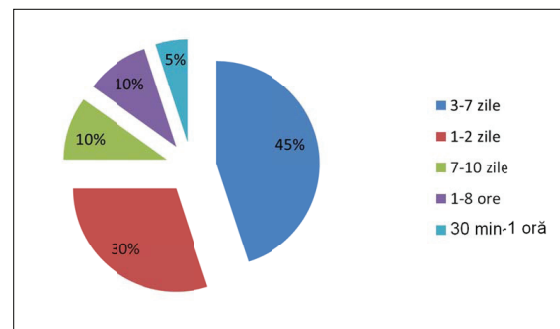

Fig. 4. Termenele de livrare a documentelor

Durata de transmitere a publicațiilor variază în funcție de bibliotecă, numărul de bibliotecari implicați în prestarea serviciului de împrumut interbibliotecar, numărul de solicitări etc. Unele biblioteci au livrat informații într-un timp destul de operativ, care a durat de la 30 minute până la o oră.

Documentele transmise prin poșta tradițională de partenerii internaționali au sosit în termen de 10 zile. (Fig. 4).

Împrumutul interbibliotecar este esențial pentru vitalitatea bibliotecilor de toate tipurile și dimensiunile și este un mijloc prin care o gamă mai largă de publicații pot fi puse la dispoziția utilizatorilor. Serviciile de împrumut interbibliotecar reprezintă o strategie-cheie pentru cercetători, oferindu-le oportunitatea de a studia, preda și conduce cercetarea într-un mediu bogat în resurse.

Provocarea și responsabilitatea bibliote-

carilor specializați în împrumutul interbibliotecar de astăzi este conectarea utilizatorilor la o rețea globală de biblioteci din întreaga lume ce le va oferi acces la surse aproape nelimitate de informații indiferent de lipsa resurselor la nivel local.

În concluzie, menționăm că împrumutul interbibliotecar va continua să fie o funcție importantă a bibliotecilor academice, bibliotecarii având un rol important nu doar în activitatea de partajare a resurselor, ci și în funcționarea generală a instituției lor și în dezvoltarea de noi servicii.

Referințe bibliografice

1. GOLDNER, M., BIRCH, K. (2012) Resource sharing in a cloud computing age. In: Interlending & Document Supply [online] [citată 10 octombrie 2018.]. 2012. Vol 40, no. 1, pp. 4-11. Disponibil: <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/02641611211214224>.
2. JACKSON, Mary (2005). Re-examining the future of resource sharing. In: Interlending & Document Supply. 2005, Vol. 33, nr. 4, pp. 212-213, <https://doi.org/10.1108/02641610510700656>.
3. REGULAMENT privind Sistemul Național de Împrumut Interbibliotecar în Republica Moldova (2017). In: Biblioteconomie și Științe ale Informării în Republica Moldova : (Documente în sprijinul activității bibliotecilor). Vol. 1: 2015-2017. Chișinău, 2017, pp. 116-125. ISBN 978-9975-3096-7-7.
4. WU, Jane, ANDERSON OCHS, Mary (2007). Aglinet, Agora, et al.: enhancing access to information in support of research and extension in the developing world. In: Information Development. 2007, vol. 23, nr. 1, pp. 55-62. ISSN 0266-6669.
5. БАГРОВА, И. Ю., САМОДОВА, Ю. В. (2011) Межбиблиотечный абонемент и доставка документов за рубежом [online] [citată 10 octombrie 2018]. Disponibil: https://www.rsl.ru/datadocs/doc_6534ru.pdf.
6. КОТЛЕРОВА, Т. С. (2016). Служба межбиблиотечного абонемента Библиотеки по естественным наукам РАН и комплектование ее фонда. В: Научные и технические библиотеки. 2016, №3, С. 12-18. ISSN 0130-9765.
7. КРАСИЛЬНИКОВА, И. Ю. (2007). Развитие системы МБА и доставки документов в электронной среде. В: Библиосфера [online] [citată 10 octombrie 2018] . 2007, № 4, С. 7-11. Disponibil: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/razvitie-sistemy-mba-i-dostavki-dokumentov-v-elektronnoy-srede%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/razvitie-sistemy-mba-i-dostavki-dokumentov-v-elektronnoy-srede%20(1).pdf).
8. РЕДЬКИНА, Н. С., ДРАЦКАЯ, М. Ю. (2012). Внедрение инноваций в технологические процессы научной библиотеки в условиях развивающейся веб-среды [online] [citată 10 octombrie 2018]. В: Библиосфера. 2012, № 2, С. 33-42. Disponibil: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/vnedrenie-innovatsiy-v-tehnologicheskie-protsessy-nauchnoy-biblioteki-v-usloviyah-razvivayusheysya-veb-sredy%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/vnedrenie-innovatsiy-v-tehnologicheskie-protsessy-nauchnoy-biblioteki-v-usloviyah-razvivayusheysya-veb-sredy%20(1).pdf).